

KOKOUSMUISTIO

24.6. 2013

KALAJOEN VESIENHOITORYHMÄN 2. KOKOUS

MEIDÄN KALAJOKI – VESIENHOITO KÄYTÄNNÖN TYÖNÄ KALAJOEN VALUMA-ALUEELLA -hanke

Paikka: Haapajärven ammattiopisto, Maa- ja metsätalousosasto
Erkkiläntie 1, Haapajärvi

Aika: to 13.6. 2013 klo. 9:05-11:30 (vierailut kahdella kohteella noin 12:15-14:30)

Läsnä: Tapio Koistinaho (Ylivieskan kaupunki), Katja Polojärvi (Ylivieskan kaupunki), Matti Kiviniemi (Reisjärven kunta), Juha Peltomaa (Nivalan kaupunki), Reijo Peltokorpi (Sievin kunta), Risto Bergbacka (Vesikolmio Oy), Risto Jokela (ProAgria Oulu/MTK Alavieska), Teemu Sarnola (Vattenfall Oy), Miia Leipälä (Vestia Oy), Markus Latvala (Belvedere Mining Oy), Pekka Sorola (Kiljanjärven kyläyhdistys), Alpo Huhmarniemi (RKTL), Miikka Annunen (PPO ELY-keskus), Jaana Rintala (ProAgria Oulu), Teija Hanhiniemi (opinnäytetyön tekijä, Rovaniemen AMK), Anne-Mari Rytönen (SYKE), Laura Liuska (Vesikolmio Oy)

Jakelu: Läsnäolijat, muut Kalajoen vesienhoitoryhmän toiminnan esiselvitykseen kutsutut edustajat
Tiedoksi: varajäsenet, Jussi Rämetsä, Pia Rotko, Mika Marttunen

1. Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen muistion tarkistaminen

Laura Liuska avasi kokouksen 9:05. Aluksi pidettiin lyhyt esittelykierron. Vesienhoitoryhmään kutsuttujen lisäksi mukana olivat ProAgria Oulun VYYHTI-hankkeen projektipäällikkö Jaana Rintala sekä Rovaniemen AMK:ssa opinnäytetyötä ("Vesienhoito- ja vesienpuhdistusmenetelmien kustannustehokkuuden arviointi Kalajoen valuma-alueella") tekevä Teija Hanhiniemi. Hänen työtään esitellään seuraavassa kokouksessa. Lisäksi Anne-Mari Rytönen jatkoi Suomen ympäristökeskuksen johtamaa monitavoitearviointi-osuutta hankkeessa.

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin. Kommentteissa pohdiskeltiin lisää ELY:n toteuttamien hankkeiden vähenemistä, ja vastuun siirtymistä yhä enemmän yksityisille toimijoille. Kaivattiin lisätietoa eri kohteille sopivista rahoituslähteistä. Myös esimerkiksi EU-rahojen suuntaaminen ja painotukset mietityttivät, ja pohdittiin varataanko rahoja yhä enemmän koulutus- ja kehityshankkeisiin konkreettisten käytännön toimenpiteiden kustannuksella.

2. Yhteenveto kyselylomakkeiden vastauksista

Ennen ensimmäistä kokousta lähetettyihin kyselylomakkeisiin saatiin 21 vastausta. Lisäyksenä lomakkeessa kysytyihin vesienhoitoryhmään liittyviin odotuksiin ja tavoitteisiin mainittiin ranta-asutuksen lisääminen ja vesien arvostuksen lisääminen sen kautta, mikä onkin kirjattu edellisen

kokouksen toimenpidekeskustelun yhteenvetoon. Kyselylomakkeen tuloksia samoin kuin ensimmäisessä kokouksessa kirjattuja keskusteluja hyödynnetään esiselvityshankkeen raportoinnissa ja niitä voidaan käyttää apuna myös määriteltäessä vesienhoitoryhmän tavoitteita, sääntöjä ja arvoja tulevaisuudessa. Esitys liitteessä 1.

3. Kalajoen vesienhoitoryhmän toimintamalli

Laura Liuska alusti toimintamallista keskustelua esittelemällä lyhyesti eri mahdollisuuksia. Ainakin aluksi voitaisiin kokoontua neuvottelukuntana, joka on kevein ja pienimmällä rahoituksella toimiva malli. Sen pyörittämisen kustannukset koostuvat lähinnä juoksevista kuluista, kuten esittelijänä ja järjestäjänä toimivan henkilön työajan kuluista ja kokouskuluista. Neuvottelukuntamallin etuna on yhteistoiminnan edistäminen, tietoisuuden lisääminen ja hankkeista neuvottelu eri toimijoiden kesken. Yhdistys voisi toimia itse hankkeiden toteuttajana, hakea rahoitusta ja pitää yllä myös omaa rahastoa. Rahaston avulla voitaisiin tukea erilaisia hankkeita (pienikin rahoitusosuus voi olla ratkaiseva), pitää seminaareja, järjestää koulutuksia jne. Säätiön olisi mahdollista tukea hankkeita suoraan rahallisella panoksella. Säätiön pääomasta ja käyttörahastosta kunnilla olisi käytännössä suuri vastuu, mutta niitä voitaisiin kartuttaa myös lahjoituksilla ja yritys yhteistyöllä. Esitys liitteessä 1.

Anne-Mari Rytönen ohjeisti paikalla olleita edustajia keskustelemaan siitä, mitä Kalajoen vesienhoitoryhmän toiminnan vakiintuminen edellyttää. Yhteenveto keskusteluista liitteenä 2.

Yhdistys ja säätiö tarjoaisivat enemmän mahdollisuuksia konkreettisille toimenpiteille, mutta niihin sitoutuminen ja rahoituksen järjestäminen näyttää tällä hetkellä hankalalta. Seuraavassa kokouksessa toivottiin kuultavan kokemuksia eri toimintamalleista, erityisesti neuvottelukunnan/paneelin konkreettinen toiminta tuntui epäselvältä. Päätettiin, että pyritään saamaan seuraavaan kokoukseen vierailija neuvottelukunnasta, säätiöstä tai yhdistyksestä kertomaan kokemuksista. Seuraavaan kokoukseen hahmotellaan myös ehdotus Kalajoen vesienhoitoryhmän toimintasuunnitelmasta tuleville vuosille. Lisäksi kaivattiin tietoa rahoitusmahdollisuuksista, kuten yhteiskunnan tai EU:n tukien hakemisesta. Tarpeellista olisi myös tieto siitä mistä rahaa voisi hakea erityyppisille ja erikokoisille hankkeille, ja kuka voisi olla toteuttajana.

4. Vesienhoidon toimenpiteet Kalajoen vesistöalueella

Anne-Mari Rytönen alusti keskustelua vesienhoidon toimenpiteistä. Hän kertoi muun muassa vesienhoitosuunnitelman mukaisten toimenpiteiden (asutus, maatalous, säännöstely ja kunnostukset) toteutumisesta vuoden 2012 loppuun mennessä. Tietoja saatiin Anne Laineelta ELY-keskuksesta. Toimenpiteet ovat toteutuneet vaihtelevasti, osa yli odotusten ja osa hyvin niukasti johtuen lähinnä kannustimien ja rahoituksen puutteesta. Esimerkiksi energiantuotannon ongelmien takia energiakasvien menekki on ollut huono. Kosteikkohankkeita haittaa puolestaan toteuttajan ottaman taloudellisen riskin suuruus.

Risto Jokela täydensi maatalouden osalta, että suojakaistat ja -vyöhykkeet ovat lisääntymässä, lannan jatkokäsittelyllä on verrattain pieni merkitys, mutta lietelannan levityksen tilanne on hyvä ja se lisääntyy vieläkin. Kasvipeitteisyyden osalta tukiehdot ovat paranemassa. Ravinnetaseen hallinta tulee toimenpiteenä pakolliseksi, mutta sen vaikutus vaihtelee vuosittain. Merkitystä on sillä, missä muodossa ravinnetase tulee tukijärjestelmään: onko lohkohtainen vai tilakohtainen? Periaatteessa

huonoista ravinnetaseista pitäisi olla myös seuraamuksia, mutta vaihtelevien vuosien (esim. katovuodet) vuoksi seuraamuksia ei voida määrätä.

Lisäksi kommentteissa mainittiin esimerkkinä Reisjärven Kotijoki, joka koettiin erityisen ongelmalliseksi, sillä vesienhoitosuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet eivät siellä riitä. Kotijoen valuma-alue on 200 ha. Valuma-alueelle tarvittaisiin vähintään yksi kosteikko, todennäköisesti useampiakin.

Kosteikkohankkeiden toteuttamista haittaa kuitenkin toteuttajan oma vastuu. Rahoituspäätöksen jälkeen hanke toteutetaan omalla vastuulla, sillä rahoitus maksetaan vasta jälkikäteen. Kuitenkin todettiin myös, että jos esimerkiksi perkaus on ajankohtainen, voi vesiensuojeluun saada hyvin tukea. Ojitushankkeissa on mahdollista saada ympäristönsuojelu- ja hoitotoimenpiteisiin jopa 100 % tuki kuivatushankkeille myönnettävästä valtion rahoitustuesta.

Toimenpiteistä jatkettiin keskustelua jakautuneena neljään ryhmään. Kukin valitsi itselleen kiinnostavimman ryhmän: 1. Maa- ja metsätalous & turvetuotanto, 2. Maankuivatus ja rakentaminen, tulvat ja vedenkorkeudet, 3. Kunnostukset, kalaston hoito ja virkistyskäyttö ja 4. Tiedottaminen, yhteensovittaminen ja jätevedet. Tehtävänä oli pohtia miten vesienhoitoryhmä voisi edistää niin viime kokouksessa Ylivieskassa tunnistettuja kuin alueellisessa vesienhoitosuunnitelmassa mainittuja toimenpiteitä. Kantaa sai ottaa myös toimenpiteiden tärkeysjärjestykseen sekä siihen, miten ehdotetuilla toimintamalleilla (neuvottelukunta, yhdistys, säätiö) tiettyä toimenpidettä voitaisiin parhaiten edistää.

Ryhmätöiden tulokset ovat taulukoissa liitteessä 3.

5. Ajankohtaista Kalajoen vesistöalueella

Projektipäällikkö Katja Polojärvi Ylivieskan kaupungilta esitteli myönteisen rahoituspäätöksen saanutta ja alkamassa olevaa MAHAKALA-hanketta (Maaperän ympäristölle ja elinkeinoille aiheuttamien happamuusriskien kartoitus Kalajoen valuma-alueella). Hankkeessa kartoitetaan happamia sulfaattimaita Kalajokilaaksossa, selvitetään pienvesien eliöstön tilaa sekä fysikaalis-kemiallista tilaan ja seurataan veden laatua tarkennetusti osissa valuma-aluetta. Happamien sulfaattimaiden sijaintia ei tunneta Kalajokilaaksossa tarpeeksi hyvin, mutta esimerkiksi erilaisten tukien kohdentamiseksi tätä tietoa tarvitaan. Tutkimukset keskittyvät Nivalan, Ylivieskan, Sievin, Alavieskan ja Kalajoen alueille. Hankkeen toteuttavat Ylivieskan kaupunki, Geologian tutkimuskeskus ja Suomen ympäristökeskus. Rahoituksesta vastaavat EAKR, kunnat (Nivala, Sievi ja Ylivieska), GTK, SYKE sekä yksityiset (Kanteleen voima Oy, Maveplan Oy, ProAgria). Esitys liitteenä 4.

Alueella on alkamassa Kalajoen tulvariskien hallinnan suunnitteluun liittyvä hanke, jonka toteuttaa Suomen ympäristökeskus. Hankkeeseen liittyviin työpajoihin kutsutaan Kalajoen tulvaryhmä sekä kaikki halukkaat Kalajoen vesienhoitoryhmästä. Työpajat järjestetään alustavan aikataulun mukaan 2.10. sekä 30.10. Lisätietoja välitetään molempien ryhmien edustajille aikataulun tarkentuessa.

Meidän Kalajoki -hankkeen verkkosivu www.meidankalajoki.fi on avattu. Sivustolle kootaan tietoa myös mahdollisista rahoituslähteistä erilaisille hankkeille.

6. Seuraavan kokouksen ajankohta ja kokouksen päättäminen

Seuraavan, ja tämän hankkeen puitteissa viimeisen, Kalajoen vesienhoitoryhmän kokouksen päivämääräksi ehdotettiin 29.8. tai 2.9. 2013. Ajankohdaksi toivottiin aamupäivää ja paikkakunnaksi ehdotettiin Nivalaa. Tarkennuksista ilmoitellaan hieman myöhemmin. Varsinainen kokous päätettiin 11:30.

7. Tutustuminen kunnostuskohteisiin Haapajärvellä ja VYYHTI-hankkeen esittely

Lounastauon jälkeen lähdettiin ProAgrian Oulun VYYHTI-hankkeen projektipäällikkö Jaana Rintalan johdolla tutustumaan Nuijunjärven kosteikkohankkeeseen, jota esittelemässä oli puuhämiehenä toiminut Jani Katvala (Haapajärven pohjoinen metsästysseura ry). Nuijunjärven kosteikon ensimmäinen vaihe on toteutettu paikallisen urakoitsijan toimesta viime talvena. Maisemointityöt jatkuvat ensi talvena. Katvalan mukaan hanke on sujunut kaiken kaikkiaan erittäin hyvin, eikä suurempia ongelmia toteutuksen tai rahoituksen suhteen ole ollut. Kosteikon toteuttamiseen metsästysseuralle myönnettiin maatalouden erityistukea. Metsästysseura on vastannut kustannuksista toteutusvaiheessa, sillä tuen saa vasta jälkikäteen. Toteuttaja vastasi itse kosteikon suunnittelusta. ELY-keskuksesta saatiin kuitenkin asiantuntijan neuvoja.

Lopuksi käytiin Kuusaanjärvellä, jossa kuultiin järvellä toteutetuista kunnostustoimenpiteistä. Matalan järven vedenkorkeutta nostettiin noin puolella metrillä ja rantoja kunnostettiin. Jaana Rintala kertoi lyhyesti VYYHTI-hankkeesta, jonka tavoitteet ovat samansuuntaisia Meidän Kalajoki -hankkeen kanssa, mutta toiminta-alue koko maakunnan kattava. Lisäksi Keski-Pohjanmaalla on käynnissä VYYHTI:n osahanke. Lisätietoa ja hankkeeseen liittyvien kunnostajille suunnattujen työpajojen aikataulu löytyy osoitteesta www.proagriaoulu.fi/fi/vyyhti.

Muistion laati

Laura Liuska
projektisuunnittelija
Vesikolmio Oy
puh. 044 0890 215
laura.liuska@vesikolmio.fi